

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

НАЗАРЕНКО С.М.,

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

МАЙСТРО Д.С.,

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

ПЕРЕРВА П.Г.,

*д.е.н., професор
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

Глобальні тенденції інтелектуалізації економіки привели до виникнення нового типу економіки – інноваційної, де знанням надається першочергова вага. Тому для забезпечення інноваційного розвитку економіки у всьому світі, і тому числі в Україні, набули стратегічного значення питання ефективного захисту інтелектуальної власності.

Сучасний розвиток інтелектуальної сфери в Україні характеризується позитивними тенденціями. Так, заступник Генерального директора Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) з питань винаходів та технологій Дж. Сандаж зазначив, що за 10 років роботи в міжнародній патентній системі Україна продемонструвала 30-відсоткове зростання кількості міжнародних заявок на об'єкти промислової власності й посідає 39-у сходинку у світі [6].

Однак рівень захисту прав інтелектуальної власності в Україні залишається на низькому рівні, що доволі часто стає джерелом суперечок в міжнародних економічних відносинах.

Так, комітет освіти і науки Верховної Ради оприлюднив висновки міжнародних експертів про те, що Україна за рівнем захисту інтелектуальної власності посідає лише 114-е місце у світі [5], що вимагає кардинального поліпшення ситуації.

Розвиток сфери інтелектуальної власності в Україні регулюється окремими положеннями Конституції України, нормами Митного, Цивільного, Кримінального кодексів України, спеціальними законами та підзаконними нормативними актами.

При цьому у світі відбувається загальна тенденція до уніфікації національних законодавств в сфері захисту інтелектуальної власності відповідно до укладених міжнародних угод. Найважливішою такою угодою є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), яка вимагає запровадження встановлених мінімальних вимог до стандартів захисту інтелектуальної власності. Зазначені глобальні тенденції є потужними стимулами до розвитку системи охорони інтелектуальної власності в Україні [3].

Слід зазначити, що охорону інтелектуальної власності визначено одним із пріоритетів української влади, вона є одним із фокусів Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (до речі, змін у сфері охорони інтелектуальної власності очікують і партнери України з інших країн, зокрема США).

Так, глава 9 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС зобов'язує Україну гармонізувати своє законодавство у сфері інтелектуальної власності з європейським законодавством і безпосередньо містить положення директив та регламентів ЄС щодо різних аспектів охорони прав інтелектуальної власності: авторських прав, географічних зазначень, торговельних марок тощо.

Тому європейські нормативно-правові акти щодо питань інтелектуальної власності практично увійшли у законодавче поле України, адже міжнародні договори мають пріоритет над національним законодавством.

Однак через відмінність окремих положень українського законодавства від норм європейських директив та регламентів сьогодні виникають певні колізії. Це призводить до відмінних судових рішень з однотипних питань. Зокрема, суди можуть винести різні рішення у випадку припинення реєстрації торгової марки: за українським законодавством, таке припинення можливе, якщо марку не використовували впродовж трьох років, а відповідно до Директиви ЄС цей термін становить п'ять років.

Тому положення директив та регламентів ЄС повинні з часом бути включені і до українського законодавства шляхом внесення необхідних змін.

У сфері реформування законодавства з питань інтелектуальної власності Україна отримує всебічну допомогу з боку ЄС. Так, з 2014 до 2016 рр. діяв Проект Twinning «Посилення правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні», виконавцями якого були іспанське та данське відомства з питань патентів та торговельних марок. Проект спрямований на підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності (експертів Укрпатенту, суддів, митних інспекторів та ін.) та гармонізацію українського законодавства з європейським.

Слід також зазначити, що у квітні 2018 р. відбувся візит до Укрпатенту міжнародного експерта Проекту ЄС «Підтримка розвитку системи

географічних зазначень в Україні» доктора Р. Шмідта. Основним фокусом обговорення стали особливості процесу реєстрації географічних зазначень в Україні. Експертна група та фахівці закладу експертизи обговорили відмінності між системами реєстрації географічних зазначень ЄС та України [6].

Це також вимагає удосконалення сфери інтелектуальної власності України та окреслення подальших напрямів розвитку національної системи реєстрації.

У 2017 р. відбулись зміни щодо інституційної спроможності влади у сфері охорони інтелектуальної власності – Уряд України розпочав реформу системи органів державного управління сферою інтелектуальної власності, а саме, було припинено діяльність Державної служби інтелектуальної власності, діяльність якої була недостатньо прозорою [2].

Поки що функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності виконує Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, яке в подальшому передасть відповідні повноваження новому державному органу.

У вересні 2017 р. розпочалася робота над створенням єдиного спеціалізованого судового органу – Вищого суду з питань інтелектуальної власності, покликаною покращити ефективність системи захисту прав. Подібні спеціалізовані суди існують у Німеччині (Федеральний патентний суд), Японії (Вищий суд з інтелектуальної власності) та низці інших країн світу. Однак повноцінна робота вказаного суду в Україні ще не розпочалась [2].

Недосконала система захисту інтелектуальної власності гальмує розвиток економіки України, зокрема – відлякує інвесторів у наукоємних галузях. Для розв'язання проблем у цій сфері необхідно терміново розглянути законопроекти про зміни в системі захисту власності.

Потребує вдосконалення порядок судового розгляду спорів щодо прав інтелектуальної власності. Часто постає проблема, яка стосується недостатньої кількості спеціально підготовлених суддів, які здатні розв'язати спірні питання з дотриманням прав інтелектуальної власності. Нормативно-правова база у сфері інтелектуальної власності постійно вдосконалюється і оновлюється, тому необхідно створити правові механізми, які дозволять максимально захистити національного виробника та іноземного інвестора від правопорушень та зловживань у цій сфері, кількість яких невпинно зростає [1].

Для підготовки фахівців відповідного спрямування доцільно вдосконалювати структуру й зміст вищої освіти шляхом включення в освітні програми питань щодо інтелектуальної власності та інноваційного розвитку (стратегічного менеджменту, маркетингу, технологічного аудиту, фінансів, комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності тощо).

При цьому важливим напрямом підготовки фахівців має стати розвиток

міжнародного співробітництва з питань освіти у сфері інтелектуальної власності шляхом створення міжнародного навчально-наукового центру та впровадження освітньої діяльності, пов'язаної з реалізацією міжнародних магістерських програм підготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності, трансферу технологій та інноваційної діяльності [4].

Залишається актуальним питання щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій у сфері інтелектуальної власності шляхом вдосконалення системи безперервної освіти шляхом широкого застосування дистанційних технологій навчання та сучасних форм організації навчального процесу [4].

В цілому, одним з пріоритетів розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні має стати упровадження кращих європейських та світових практик у тісній взаємодії з партнерами – Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, Європейським патентним відомством, а також провідними патентними відомствами країн-партнерів.

Отже, враховуючи той факт, що науково-технічний прогрес у світі розвивається швидше, ніж відбуваються зміни законодавства в інтелектуальній сфері України, подальше реформування цієї сфери – це питання підвищення конкурентоспроможності, розширення обсягів торгівлі, зростання іноземних інвестицій та забезпечення інноваційного розвитку країни в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: навч. посіб. / В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін. – К.: Національна академія управління, 2014. – 352 с.

2. Ангел С. Непотрібна інтелектуальна власність: де і чому гальмує Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2018/03/13/7078571/>.

3. Глобальні тенденції в системі захисту інтелектуальної власності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://allref.com.ua/uk/skachaty/Globalni_tendenciyi_v_sistemi_zahistu_intelektual-noyi_vlasnosti.

4. Паладі М. Удосконалення державної системи правової охорони інтелектуальної власності - найважливіша складова інноваційного розвитку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www1.nas.gov.ua/svit/Article/Pages/10_3536_2.aspx.

5. Проблеми інтелектуальної власності – камінь спотикання для

економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tridentlaw.kiev.ua/public/56-2011-09-07-10-44-00.html>.

6. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» за I півріччя 2018 року державне підприємство. «Український інститут інтелектуальної власності» – К. 2018. – 40 с.